

Władyka, Wiesław

"Bibliografia opracowań prasy
śląskiej, t.1 : Do roku 1945", Joachim
Glensk, Opole 1973 : [recenzja]

Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego 13/4, 547-548

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Joachim Glensk, *Bibliografia opracowań prasy śląskiej*, t. 1: *Do roku 1945*, Opole 1973, ss. 136.

Joachim Glensk na marginesie badań nad syntezą dziejów polskiej prasy ukazującej się na Śląsku od jej zarania do 1945 r. przygotował bibliografię opracowań prasy śląskiej. Otrzymaliśmy interesującą, bardzo wartościową pozycję bibliograficzną, której należy poświęcić więcej uwagi ze względu na wprowadzenie przez autora nowatorskich rozwiązań w konstrukcji wydawnictwa.

J. Glensk wzbogacił typowy układ, z reguły spotykany w tego rodzaju edycjach, o aneks, w którym zestawił prace niepublikowane¹ i najważniejsze materiały archiwalne ułożone w układzie chronologicznym. Aneks zawiera również część zatytułowaną „Śląsk w prasie ogólnopolskiej”. Podstawowa część bibliografii podzielona jest na siedem rozdziałów, dwa pierwsze to zestaw publikacji prezentujących stan badań nad historią prasy śląskiej, bibliografie, wykazy oraz katalogi czasopism. Trzy następne części obejmują opracowania poświęcone prasie polskiej (autor wprowadził tutaj cezury chronologiczne: do roku 1921, okres plebiscytu, lata 1921—1939 i prasa konspiracyjna 1939—1945), prasie niemieckiej i czesko-morawskiej. Rozdział szósty, pt. „Osoby”, udostępnia pozycje zebrane w dwóch grupach: opracowania ogólne oraz poświęcone konkretnym dziennikarzom, redaktorom, publicystom i działaczom politycznym (ponad 200 nazwisk); część ostatnia zawiera prace dotyczące kalendarzy wydawanych na Śląsku. Całość opatrzona jest dodatkowo indeksami: alfabetycznym i czasopism.

Jak można sądzić, decydujący wpływ na zawartość bibliografii i jej układ miały ogólne zainteresowania J. Glenska oraz jego badania nad historią prasy śląskiej. Stąd zapewne w pracy znalazły się zestawienia najważniejszych — zdaniem autora — do tego tematu zespołów archiwalnych znajdujących się w Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Archiwum Państwowym Miasta Wrocławia i Województwa Wrocławskiego we Wrocławiu, Deutsches Zentralarchiv Merseburg i Wojewódzkim Ar-

¹ Autor podaje, że większość opisów przejął z publikacji Sylwestra Dzińskiego *Prasoznawcze prace dyplomowe w Polsce do r. 1968*, Kraków 1970.

chiwum Państwowym w Opolu. Nasuwa się pytanie, czy objęto kwerendą materiały w innych archiwach. W krótkim wstępie do książki nie znajdujemy na ten temat żadnego wyjaśnienia. Wydaje się, że ewentualne publikowanie archiwaliów w tego rodzaju opracowaniach uzasadnić może właściwie tylko ich względna kompletność tematyczna. Wylania się poza tym kwestia, czy wobec tej propozycji nie powinny się znaleźć w bibliografii również materiały rękopiśmienne, np. w Bibliotece Ossolineum, Jagiellońskiej. Zastrzeżenia budzi i to, że autor dołączył do książki zestawienie z prasy ogólnopolskiej artykułów o Śląsku, co stwarza wrażenie zupełnie przypadkowe. Dyskusję wywołać może również włączenie do bibliografii pozycji omawiających kalendarze, trudno bowiem zaliczyć je do prasy, nawet szeroko pojmowanej.

Szkoda, że J. Glensk nie opatrzył tych wszystkich luźno ze sobą powiązanych zestawień, bezsprzecznie zresztą cennych, obszerniejszym wstępem uzasadniającym wprowadzenie do pracy tytułu nowatorskich pomysłów, jak również objaśniającym przyjęte cezury chronologiczne, granice terytorialne itd. Pomiąć można w tych rozważaniach nad książką inne niekonsekwencje w układzie poszczególnych rozdziałów (np. konstrukcję alfabetyczno-chronologiczną części poświęconej prasie polskiej i alfabetyczną prasie niemieckiej oraz czesko-morawskiej). Warto zaś na pewno zwrócić uwagę na element podnoszący wartość opracowania — notki bibliograficzne o poszczególnych książkach wzbogacone są danymi o recenzjach tych prac. Ocenic należy także pozytywnie trud przygotowania zestawienia opracowań poświęconych znanym działaczom, redaktorom, „ludziom pióra”.

Bibliografia pełnić będzie ważną rolę w obiegu informacji naukowych o dziejach Śląska i prasy śląskiej, z niecierpliwością będą więc oczekiwane następne tomy tej serii.

Wiesław Władyka

Robert Collison, *The Story of Street Literature. Forerunners of the Popular Press*. London (1937), ss. 182.

Omawiana książka podważa jeden z utartych w prasoznawstwie poglądów, jakoby wprowadzenie kryminałów, seksu i sensacyjnych tytułów nastąpiło dopiero w XX wieku. Zdaniem autora, wszystkie te elementy występowały wcześniej w literaturze brukowej, będącej poprzedniczką — przynajmniej w tym zakresie — prasy popularnej. Opłaty nałożone na czasopisma i wydatnie je podrażające uniemożliwiały ich zakup przez szersze grono czytelników. Do tego dochodził analfabetyzm, który nie kolidował jednak z przysłuchiwanym się rymowanym opowieściom